

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 364.4:159.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19268799>

Кризове консультування як інструмент психосоціальної підтримки та реабілітації постраждалих від травматичних подій

Кулава Катерина Олександрівна

докторка філософії з соціальної роботи, доцентка кафедри соціальної роботи,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, вул.В .Змієнка 2,
м. Одеса, 65082, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5315-1828>

Варнава Уляна Володимирівна

кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи, Одеський
національний університет імені І. І. Мечникова, вул.В .Змієнка 2, м. Одеса,
65082, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4043-8050>

Прийнято: 11.03.2026 | Опубліковано: 28.03.2026

Анотація: У статті здійснено теоретичний аналіз кризового консультування як важливого інструменту психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації осіб, які постраждали від травматичних подій. Актуальність дослідження зумовлена зростанням кількості кризових ситуацій у сучасному суспільстві, зокрема в умовах воєнних дій, що спричиняють значні психологічні та соціальні наслідки для різних категорій населення. Метою дослідження є обґрунтування сутності та функціонального потенціалу кризового консультування у системі соціальної роботи, а також визначення його ролі у процесі психосоціальної підтримки та подальшої реабілітації постраждалих. Методологічну основу дослідження становлять

загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації наукових джерел, що дозволили визначити основні теоретичні підходи до розуміння кризового консультування у соціальній роботі. У результаті дослідження встановлено, що кризове консультування виступає важливим інструментом професійної допомоги особам, які переживають наслідки травматичних подій, та спрямоване на стабілізацію психоемоційного стану людини, зниження рівня дистресу, підтримку її здатності до соціального функціонування і мобілізацію внутрішніх ресурсів для подолання складної життєвої ситуації. Визначено основні функції кризового консультування у процесі психосоціальної підтримки, зокрема стабілізаційну, підтримувальну, діагностичну, ресурсну та посередницьку, реалізація яких сприяє ефективній підтримці клієнта у період переживання кризи. Обґрунтовано значення діяльності соціального працівника у процесі кризового консультування, що передбачає встановлення довірливого контакту з клієнтом, оцінку його потреб, надання інформаційної та емоційної підтримки, а також координацію взаємодії з різними установами соціальної допомоги. Доведено, що кризове консультування доцільно розглядати не лише як форму оперативного реагування на кризову ситуацію, але і як важливий початковий етап подальшої психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації постраждалих від травматичних подій. Застосування кризового консультування сприяє відновленню психологічної рівноваги людини, формуванню конструктивних стратегій подолання кризових ситуацій та створює передумови для подальшої соціальної адаптації та інтеграції у суспільство.

Ключові слова: кризове консультування, психосоціальна підтримка, соціальна робота, соціальна реабілітація, кризове втручання, травматичний досвід, постраждалі від війни, підтримка у кризових ситуаціях.

Crisis Counseling as a Tool of Psychosocial Support and Rehabilitation for Victims of Traumatic Events

Kulava Kateryna

PhD in Social Work, Associate Professor of the Department of Social Work, Odesa I. I. Mechnikov National University, 2 V. Zmiiienka St., Odesa, 65082, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-5315-1828>

Varnava Uliana

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Work, Odesa I. I. Mechnikov National University, 2 V. Zmiiienka St., Odesa, 65082, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4043-8050>

Abstract: *The article presents a theoretical analysis of crisis counseling as an important tool of psychosocial support and social rehabilitation for individuals affected by traumatic events. The relevance of the study is determined by the increasing number of crisis situations in contemporary society, particularly in the context of war, which causes significant psychological and social consequences for different population groups. The purpose of the research is to substantiate the essence and functional potential of crisis counseling within the system of social work and to determine its role in the process of psychosocial support and further rehabilitation of people who have experienced traumatic events. The methodological basis of the study includes general scientific methods such as analysis, synthesis, generalization and systematization of scientific sources, which made it possible to identify the main theoretical approaches to understanding crisis counseling in social work. The study found that crisis counseling acts as an important instrument of professional assistance for individuals experiencing the consequences of traumatic events and is aimed at stabilizing a person's emotional state, reducing psychological distress, supporting*

their ability to function socially and mobilizing internal resources to overcome difficult life situations. The main functions of crisis counseling in the process of psychosocial support have been identified, including stabilization, supportive, diagnostic, resource and mediating functions, the implementation of which contributes to effective assistance for clients experiencing crisis situations. Particular attention is given to the role of the social worker in the process of crisis counseling, which involves establishing trustful contact with the client, assessing their needs, providing emotional and informational support, and coordinating interaction with various social service institutions. The study proves that crisis counseling should be considered not only as a form of immediate response to crisis situations but also as an important initial stage of further psychosocial support and social rehabilitation of people affected by traumatic events. Its application contributes to restoring psychological balance, developing constructive coping strategies and creating conditions for further social adaptation and integration.

Keywords: *crisis counseling, psychosocial support, social work, social rehabilitation, crisis intervention, traumatic experience, war-affected population, support in crisis situations.*

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні спричинила суттєве зростання кількості осіб, які пережили травматичні події, пов'язані з втратою близьких, вимушеним переміщенням, руйнуванням житла, порушенням звичного способу життя, а також постійною фізичною та психологічною загрозою. У таких умовах кризові переживання перестають бути виключно індивідуальною проблемою та набувають масштабів соціального явища, торкаючись різних груп населення. Йдеться насамперед про військовослужбовців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, членів сімей загиблих, а також цивільне населення, яке постраждало від бойових дій, окупації або перебування у полоні.

Пережиті травматичні події можуть спричиняти широкий спектр психологічних та соціальних наслідків, серед яких гострі емоційні реакції, дезорганізація поведінки, підвищений рівень тривожності, страх, відчуття безпорадності, порушення соціального функціонування та міжособистісних зв'язків. У довготривалій перспективі це може призводити до розвитку посттравматичних стресових розладів, депресивних станів, соціальної дезадаптації та втрати здатності до ефективного відновлення життєвої рівноваги.

За таких обставин особливого значення набувають професійні практики допомоги, які дозволяють оперативно підтримати людину у кризовому стані, сприяти стабілізації її емоційного стану та визначенню подальших шляхів відновлення. У системі соціальної роботи таку роль виконує кризове консультування.

В умовах повномасштабної війни кризове консультування доцільно розглядати не лише як інструмент швидкого реагування на гостру життєву ситуацію, але й як важливий механізм психосоціальної підтримки, що поєднує емоційну допомогу, інформаційне консультування, оцінку актуальних потреб клієнта, мобілізацію його внутрішніх ресурсів та перенаправлення до системи соціальних, психологічних і реабілітаційних послуг. Водночас потребують подальшого наукового осмислення питання ролі кризового консультування у структурі соціальної допомоги, його функціонального потенціалу в умовах воєнних криз, а також можливостей інтеграції у довготривалі моделі психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації постраждалих від травматичних подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі проблематика кризового консультування розглядається в межах міждисциплінарного підходу, що поєднує психологічні, соціальні та реабілітаційні аспекти допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. Особливої актуальності ця тематика набула в умовах воєнних

викликів, що зумовлює зростання кількості осіб із кризовими станами та потребує комплексних моделей підтримки.

Аналіз наукових джерел свідчить, що теоретичне осмислення феномену життєвої кризи пов'язане з вивченням її сутності, причин виникнення та впливу на соціальне функціонування особистості. Зокрема, Н. Петрук [8] розглядає кризу як складний соціально-психологічний процес, що супроводжується порушенням адаптаційних механізмів, тоді як А. Корнєва [5] підкреслює її роль у формуванні нових адаптаційних стратегій. У свою чергу, О. Ткачишина [13] акцентує увагу на ресурсному потенціалі особистості у подоланні кризових ситуацій, а І. Албул [1] розкриває сутність соціальної допомоги як інструменту підтримки в умовах життєвих криз. Узагальнення цих підходів дозволяє трактувати кризу не лише як деструктивний стан, але й як потенційну точку розвитку особистості за умови своєчасного професійного втручання.

Практико-орієнтований вимір кризового консультування представлено у дослідженнях, що фокусуються на розробці ефективних моделей допомоги. Так, С. Каліщук [3] систематизує психотехніки кризового консультування, визначаючи їх як послідовний процес оцінки стану клієнта, стабілізації емоційного стану та формування подальших стратегій підтримки. Водночас В. Кириленко [4] та В. Суліцький, О. Швед [12] розглядають консультування як професійну діяльність, спрямовану на активізацію внутрішніх ресурсів клієнта та розвиток його здатності до подолання кризових ситуацій. Додатково, О. Столярик та Т. Семигіна [11] обґрунтовують доцільність застосування підходу, орієнтованого на сильні сторони, що дозволяє змістити фокус із проблеми на ресурси особистості.

Сучасні дослідження також акцентують увагу на інтеграції психологічних підходів у соціальну роботу. Зокрема, О. Губар та І. Белова [2] підкреслюють значення поєднання психологічних інтервенцій із соціальними технологіями підтримки як умови ефективного кризового консультування. У контексті

кризового консультування та реабілітації вагомими є також результати міжнародних досліджень, які обґрунтовують ефективність комплексного підходу до роботи з посттравматичними станами, зокрема ПТСР, у процесах діагностики, терапії та реабілітації [15.]

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із вивченням ролі кризового консультування у формуванні стійкості клієнтів соціальної роботи. У працях К. Кулави обґрунтовано значення кризового консультування як інструменту розвитку життєстійкості, зокрема у роботі з особами, які пережили травматичний досвід. Авторка акцентує увагу на необхідності поєднання кризового втручання з довготривалим соціальним супроводом, а також на важливості індивідуалізованого підходу та міжвідомчої взаємодії [7].

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що попри значну кількість досліджень, недостатньо висвітленими залишаються питання інтеграції кризового консультування у систему соціального проектування, а також його реалізації в умовах транскультурного середовища та воєнних трансформацій, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у зазначеному напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим проведений аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що питання кризового консультування як інструменту психосоціальної підтримки та реабілітації осіб, які постраждали від травматичних подій, розкрито недостатньо комплексно. Зокрема, потребують подальшого наукового осмислення питання місця кризового консультування у системі соціальної допомоги, його функціональні можливості у роботі з різними категоріями осіб, які пережили травматичні події, а також потенціал використання цього інструменту як початкового етапу переходу від кризового реагування до більш тривалих форм психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах воєнних дій, коли кризові стани охоплюють значні

групи населення та потребують оперативних і водночас системних механізмів допомоги.

З огляду на зазначене, актуальним є подальше дослідження кризового консультування як інструменту психосоціальної підтримки та реабілітації осіб, які постраждали від травматичних подій, що і зумовлює спрямованість даного дослідження.

Цілі статті: Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та функціонального потенціалу кризового консультування як інструменту психосоціальної підтримки та реабілітації осіб, які постраждали від травматичних подій, а також визначення його ролі у системі соціальної роботи в умовах сучасних суспільних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах зростання кількості кризових ситуацій, спричинених воєнними подіями, соціальною нестабільністю та травматичним досвідом значної частини населення, кризове консультування набуває особливого значення у практиці соціальної роботи. Воно розглядається як одна з важливих форм професійної допомоги, спрямована на підтримку осіб, які переживають стан гострої життєвої кризи та потребують оперативного реагування з боку фахівців соціальної сфери.

У науковій літературі кризове консультування розглядається як складова кризового втручання та як інструмент підтримки осіб у складних життєвих обставинах. Так, І. Албул у своїй праці підкреслює, що професійна допомога у кризових ситуаціях спрямована на стабілізацію психоемоційного стану людини, відновлення її здатності до соціального функціонування та пошук ресурсів для подолання життєвих труднощів (Албул, 2018) [1]. Кризове консультування виступає важливим механізмом первинної підтримки, що дозволяє зменшити негативний вплив кризових подій на особистість.

Практичні аспекти організації кризового консультування та технології роботи з клієнтами, які перебувають у стані гострої психологічної напруги,

детально розглядає С. Каліщук, яка наголошує, що кризове консультування передбачає використання спеціальних алгоритмів і психотехнік, спрямованих на швидку стабілізацію емоційного стану клієнта, зниження рівня дистресу та формування конструктивних стратегій подолання кризової ситуації (Каліщук, 2023) [3].

Водночас В. Кириленко розглядає консультування у соціальній роботі як професійну діяльність, спрямовану на підтримку людини у складних життєвих обставинах, сприяння усвідомленню проблемної ситуації та пошук шляхів її подолання (Кириленко, 2020) [4]. Консультативна допомога виступає важливим інструментом соціальної підтримки, що дозволяє людині краще зрозуміти власні переживання, оцінити можливі варіанти дій та активізувати внутрішні ресурси.

У працях К. Кулави підкреслюється, що кризове консультування у соціальній роботі відіграє важливу роль у формуванні стійкості клієнтів до кризових впливів, оскільки сприяє усвідомленню пережитого досвіду, розвитку конструктивних копінг-стратегій та активізації внутрішніх ресурсів особистості (Кулава, 2025) [7].

Таким чином, кризове консультування можна розглядати як важливий інструмент психосоціальної підтримки, спрямований на стабілізацію емоційного стану клієнта, мобілізацію його внутрішніх ресурсів та визначення подальших шляхів підтримки. У системі соціальної роботи воно виступає не лише формою екстреної допомоги, але й важливою початковою ланкою у процесі подальшої психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації постраждалих від травматичних подій.

Кризове консультування у практиці соціальної роботи виконує низку важливих функцій, які спрямовані на підтримку особи у період переживання гострої життєвої кризи та створення передумов для її подальшого відновлення. У науковій літературі зазначається, що кризова допомога має комплексний характер і поєднує емоційну підтримку, інформаційне консультування, оцінку

потреб клієнта та сприяння у пошуку ресурсів для подолання складної життєвої ситуації (Губар, Белова, 2025) [2].

Однією з ключових функцій кризового консультування є стабілізаційна функція, яка полягає у зниженні рівня емоційного напруження клієнта та допомозі у відновленні психологічної рівноваги. У стані гострої кризи людина часто переживає сильні емоційні реакції, зокрема страх, тривогу, розгубленість або безпорадність. Завдання соціального працівника полягає у створенні безпечного простору для висловлення переживань, підтримці клієнта та допомозі у поступовому відновленні відчуття контролю над ситуацією.

Не менш важливою є підтримувальна функція, яка передбачає емоційну підтримку людини у складний період її життя. У процесі консультативної взаємодії клієнт отримує можливість проговорити власні переживання, відчувати розуміння та прийняття, що сприяє зниженню відчуття ізоляції та самотності. Як зазначає К. Кулава у своїх працях, саме підтримувальний характер кризового консультування дозволяє клієнту поступово відновлювати внутрішні ресурси та здатність до адаптивного реагування на складні життєві обставини (Кулава, 2025) [6].

Важливе місце у структурі кризового консультування займає діагностична функція, яка полягає у визначенні актуальних потреб клієнта, оцінці його психоемоційного стану та з'ясуванні основних факторів, що спричинили кризову ситуацію. Аналіз життєвого досвіду клієнта дозволяє соціальному працівнику визначити подальші напрями підтримки та обрати найбільш доцільні форми та методи допомоги.

Окремо варто виділити ресурсну функцію кризового консультування, яка спрямована на мобілізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів клієнта. У процесі консультативної взаємодії фахівець допомагає людині усвідомити власні можливості, сильні сторони та доступні джерела підтримки, що сприяє формуванню більш конструктивного ставлення до кризової ситуації. У цьому

напрямку особливо важливим є підхід, орієнтований на сильні сторони клієнта, який передбачає фокусування уваги на ресурсах особистості та її потенціалі до подолання труднощів (Столярик, Семигіна, 2022) [11].

Ще однією важливою складовою є посередницька функція кризового консультування. Соціальний працівник виступає своєрідним провідником між клієнтом і системою соціальних послуг, допомагаючи зорієнтуватися у доступних формах підтримки, налагодити контакт із відповідними службами та отримати необхідну допомогу. Посередницька функція є особливо важливою у ситуаціях, коли людина перебуває у стані емоційного виснаження і не має достатніх ресурсів для самостійного вирішення складних життєвих проблем.

Таблиця 1

Функції кризового консультування у системі психосоціальної підтримки постраждалих від травматичних подій

Функція кризового консультування	Зміст функції	Значення для психосоціальної підтримки
Стабілізаційна	Спрямована на зниження рівня емоційного напруження, тривоги та дистресу клієнта у період гострої кризи	Сприяє відновленню психологічної рівноваги та створює умови для подальшої роботи з клієнтом
Підтримувальна	Передбачає емоційну підтримку клієнта, створення безпечного простору для висловлення переживань	Зменшує відчуття ізоляції та сприяє формуванню довірливих стосунків між клієнтом і фахівцем
Діагностична	Включає оцінку психоемоційного стану клієнта, визначення його потреб та факторів, що спричинили кризову ситуацію	Дозволяє визначити подальші напрями допомоги та обрати ефективні методи підтримки
Ресурсна	Спрямована на виявлення та мобілізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів клієнта	Сприяє формуванню конструктивних стратегій подолання кризової ситуації
Посередницька	Передбачає координацію взаємодії клієнта з різними службами та установами	Забезпечує доступ клієнта до комплексної системи соціальної допомоги

Джерело: узагальнено авторами на основі наукових джерел.

Отже, кризове консультування виконує комплекс взаємопов'язаних функцій, які забезпечують підтримку клієнта у період гострої життєвої кризи та

створюють передумови для подальшого відновлення його соціального функціонування. Саме через поєднання стабілізаційної, підтримувальної, діагностичної, ресурсної та посередницької функцій воно виступає важливим інструментом психосоціальної підтримки постраждалих від травматичних подій.

У системі соціальної роботи саме соціальний працівник виступає ключовим суб'єктом надання кризової допомоги, оскільки він поєднує функції консультанта, посередника, координатора соціальних послуг та провідника клієнта у системі підтримки. Професійна діяльність соціального працівника у ситуаціях кризи спрямована не лише на надання емоційної підтримки, але й на оцінку потреб клієнта, визначення доступних ресурсів та організацію подальшої допомоги.

Як зазначають Л. Романовська ефективність консультування значною мірою залежить від професійної підготовки фахівця, його комунікативних навичок, здатності швидко орієнтуватися у складних ситуаціях та приймати обґрунтовані рішення (Романовська, 2019) [9]. У кризовому консультуванні соціальний працівник повинен вміти встановлювати довірливий контакт із клієнтом, уважно слухати, проявляти емпатію та водночас зберігати професійну дистанцію, що дозволяє об'єктивно оцінювати ситуацію та пропонувати можливі шляхи її вирішення.

У сучасній системі соціальної роботи кризове консультування розглядається не лише як форма оперативного реагування на гостру життєву ситуацію, але й як важливий початковий етап подальшого процесу психосоціальної підтримки та реабілітації осіб, які пережили травматичні події. Його значення полягає у тому, що саме на цьому етапі відбувається первинна стабілізація емоційного стану клієнта, усвідомлення пережитого досвіду та формування передумов для подальшого відновлення.

Психосоціальна підтримка постраждалих від травматичних подій передбачає комплекс заходів, спрямованих на відновлення психологічного

благополуччя людини, її соціальних зв'язків, здатності до адаптації та активної участі у суспільному житті. У цьому процесі кризове консультування виконує роль своєрідного «першого контакту» між клієнтом і системою соціальної допомоги, що дозволяє своєчасно виявити потреби людини та визначити подальші напрями підтримки (Кулава, 2025) [7].

Як зазначають дослідники, ефективність психосоціальної підтримки значною мірою залежить від своєчасності надання допомоги та здатності фахівців швидко реагувати на кризові ситуації. Саме тому кризове консультування розглядається як важливий механізм раннього втручання, який дозволяє зменшити негативний вплив травматичних подій на психічний стан людини та сприяти її подальшому відновленню.

У контексті соціальної реабілітації кризове консультування сприяє поступовому переходу від стану емоційної дезорганізації до більш усвідомленого ставлення до пережитого досвіду. Під час консультативної взаємодії клієнт отримує можливість не лише проговорити власні переживання, але й визначити наявні ресурси, які можуть бути використані для подолання кризової ситуації. Крім того, кризове консультування дозволяє визначити подальші напрями підтримки клієнта, зокрема необхідність залучення психологічної допомоги, соціального супроводу, реабілітаційних програм, юридичної підтримки або інших форм соціальної допомоги (Чуйко, 2015) [14].

Особливої актуальності ця функція набуває в умовах війни, коли значна частина населення переживає травматичні події та потребує комплексної підтримки. В зазначених умовах кризове консультування може розглядатися як інструмент, що сприяє не лише стабілізації психоемоційного стану людини, але й її подальшій соціальній інтеграції та відновленню життєвої активності.

Таким чином, кризове консультування виступає важливим елементом системи психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації постраждалих від травматичних подій та забезпечує первинну стабілізацію стану клієнта, сприяє

мобілізації його внутрішніх ресурсів та створює передумови для подальшого процесу відновлення і соціальної адаптації.

Висновки. Проведене дослідження дозволило розкрити сутність та значення кризового консультування у системі психосоціальної підтримки осіб, які постраждали від травматичних подій. У ході дослідження встановлено, що кризове консультування є важливим інструментом професійної допомоги у соціальній роботі, спрямованим на оперативне реагування на кризові стани, стабілізацію психоемоційного стану людини та підтримку її здатності до подальшого соціального функціонування.

У результаті аналізу наукових підходів до розуміння кризового консультування визначено його основні функції у процесі психосоціальної підтримки, зокрема стабілізаційну, підтримувальну, діагностичну, ресурсну та посередницьку. Їх реалізація сприяє зниженню рівня емоційного напруження клієнта, усвідомленню ним власних ресурсів та визначенню подальших шляхів подолання кризової ситуації.

Дослідження також дозволило визначити важливу роль соціального працівника у процесі кризового консультування. Професійна діяльність фахівця передбачає встановлення довірливого контакту з клієнтом, оцінку його потреб, підтримку у складній життєвій ситуації та координацію взаємодії з різними службами соціальної допомоги.

Отримані результати дослідження підтверджують, що кризове консультування доцільно розглядати не лише як форму оперативного реагування на кризову ситуацію, але і як важливий початковий етап подальшої психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації постраждалих від травматичних подій. Таким чином, поставлена мета дослідження була досягнута, а визначені завдання реалізовані у процесі аналізу теоретичних підходів та практичних аспектів кризового консультування у соціальній роботі.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні практичних моделей кризового консультування у роботі з різними категоріями постраждалих від травматичних подій, а також у дослідженні ефективності міждисциплінарної взаємодії фахівців у процесі надання психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації.

Список використаних джерел

1. Албул І. В. Життєві кризи: сутність, причини виникнення, соціальна допомога. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 82 (1). С. 199–203.
2. Губар О., Белова І. Кризове консультування в соціальній роботі: інтеграція психологічного підходу як основи ефективної допомоги клієнтам. *Ввічливість. Humanitas*. 2025. Вип. 3. С. 43–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.6>.
3. Каліщук С. М. *Психотехніки кризового консультування: моделі, алгоритми, вправи, приклади* : навч. посіб. Київ : Майстеркниг, 2023. 368 с.
4. Кириленко В. Г. *Консультативні практики в соціальній роботі* : навч.-метод. посіб. Київ : Університет «Україна», 2020. 358 с.
5. Корнєва А. В. Кризова ситуація як фактор формування адаптаційних стратегій. *Габітус*. 2025. Вип. 71. С. 187–190. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208>.
6. Кулава К. О. Кризове консультування в соціальній роботі з постраждалими від травматичних подій. *Science, Education, Technology and Society: Strategic Guidelines for Sustainable Development in the 21st Century* : International Scientific and Practical Conference (Seattle, USA, July 17, 2025). Seattle : Golden Quill Publishing, 2025. P. 165–167.
7. Кулава К. О. Роль кризового консультування у формуванні стійкості клієнтів соціальної роботи. *Публічне управління та соціальна робота*. 2025. Т. 1, № 1. С. 54–59. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2025-1-8>.

8. Петрук Н. Ю. Концептуальне обґрунтування понять «життєва криза» та «кризові ситуації» у соціально-психологічних дослідженнях. *Наукові записки. Психологія*. 2024. Вип. 1 (3). С. 108–115.
9. Романовська Л. М. Місце та роль консультування у професійній діяльності майбутнього соціального працівника. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти*. Бердянськ : Бердянський державний педагогічний університет, 2019. С. 45–52.
10. Спіріна Т., Лехолетова М., Пінчук Є. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в кризових умовах. *Social Work and Education*. 2025. Vol. 12, No. 3. P. 463–476. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.3.14>.
11. Столярик О., Семигіна Т. Підхід, орієнтований на сильні сторони: огляд основних принципів. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 4. С. 59–67.
12. Суліцький В., Швед О. *Консультування в соціальній роботі* : навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Вініченко», 2023. 240 с.
13. Ткачишина О. Р. Кризові ситуації: адаптаційні ресурси особистості та соціальні стереотипи. *Теорія і практика сучасної психології*. 2020. Т. 3, № 1. С. 116–120.
14. Чуйко О. Соціальна реабілітація: підходи до змістових характеристик процесу. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. № 4 (29). С. 152–158.
15. Overchuk V., Smokova L., Varnava Y. PTSD: Modern Approach to Diagnostics, Therapy, Psychotherapy and Rehabilitation. *Journal of International Dental and Medical Research*. 2023. Vol. 16, No. 2. P. 924–930.